

ACADEMIC SPECTRUM

2026-yil 1-son

Ilmiy-metodik jurnal
Научно методический журнал
Scientific and Methodical Journal

ISSN

3093-9089

Вухоро - 2026

ACADEMIC SPECTRUM

**Ilmiy-metodik jurnal
Научно методический журнал
Scientific and Methodical Journal**

№ 1-Son 2026-yil

**Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Buxoro viloyat Axborot va Ommaviy
komunikatsiyalar boshqarmasi tomonidan 2025-yil 26-dekabrdagi
№1273056 sonli guvohnoma bilan ro‘yxatga olingan**

BOSH MUHARRIR:

Axmadov Nazirjon Rahmat o‘g‘li

Psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A‘ZOLARI

Кулешов Валерий Владимирович - pedagogika fanlari doktori, professor
Rossiya Fanlar akademiyasining akademigi (Ukraina).

Andriyenko Yelena Vasilyevna - pedagogika fanlari doktori, professor
(Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Fizika, matematika, axborot va
texnologiya ta‘limi instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Romm Tatyana Aleksandrovna - pedagogika fanlari doktori, professor
(Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Tarix, gumanitar va ijtimoiy ta‘lim
instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Olimov Shirinboy Sharofovich — pedagogika fanlari doktori, professor
(Buxoro davlat universiteti “Pedagogika” kafedrasini mudiri).

Zaripov Lochin Rustamovich - pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
(O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy
ta‘limni rivojlantirish ilmiy-tadqiqot markazi, O‘quv-uslubiy faoliyatni
takomillashtirish boshqarma boshlig‘i).

Safarov Dilmurod Xalimovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor
(Navoiy viloyati pedagogik mahorat markazi Akademik faoliyat bo‘yicha direktor
o‘rinbosari)

Nazarov Akmal Mardonovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor
(Buxoro davlat universiteti Yoshlar masalalari va ma`naviy-ma`rifiy ishlar bo‘yicha
birinchi prorektor).

Rustamov Shavkat Shuhrat o‘g‘li - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent
(Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini mudiri).

Ganjiyev Feruz Furqatovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent
(Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini professori).

Ismatova Dilafruz Tuymuratovna - psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa
doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini dotsenti).

Muxlisov Sodiqjon Saidjonovich - pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori
(PhD), (Buxoro davlat universiteti “Axborot tizimlari va raqamli texnologiyalar
kafedrasini dotsenti).

Tilavov Muxtor Hasan o‘g‘li - psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori
(PhD), (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini dotsenti).

Mas‘ul kotib:

Dehqonboyev Shohjahon Oybek o‘g‘li – Buxoro davlat universiteti
Psixologiya kafedrasini o‘qituvchisi

EDITOR-IN-CHIEF:

Akhmadov Nazirjon Rahmat o'g'li — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor.

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD:

Valeriy Vladimirovich Kuleshov — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of the Russian Academy of Sciences (Ukraine).

Elena Vasilyevna Andrienko — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of Physics, Mathematics, Information and Technological Education, Novosibirsk, Russia).

Tatyana Aleksandrovna Romm — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of History, Humanities and Social Education, Novosibirsk, Russia).

Shirinboy Sharofovich Olimov — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Bukhara State University, Head of the "Pedagogy" Department).

Lochin Rustamovich Zaripov — Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor (Research Center for the Development of Higher Education under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan, Head of the Department for Improvement of Educational and Methodological Activities).

Dilmurod Xalimovich Safarov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Professor (Navoi Regional Center for Pedagogical Excellence, Deputy Director for Academic Affairs).

Akmal Mardonovich Nazarov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Professor (Bukhara State University, First Vice-Rector for Youth Affairs and Spiritual-Educational Work).

Shavkat Shuhrat o'g'li Rustamov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Associate Professor (Bukhara State University, Head of the "Psychology" Department).

Feruz Furqatovich Ganjiyev — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Associate Professor (Bukhara State University, Professor of the "Psychology" Department).

Dilafuz Tuymuratovna Ismatova — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychological Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, "Psychology" Department).

Sodiqjon Saidjonovich Mukhlisov — Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, "Information Systems and Digital Technologies" Department).

Muxtor Hasan o'g'li Tilavov — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychological Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, "Psychology" Department).

EXECUTIVE SECRETARY:

Dehqonboyev Shohjahon Oybek o'g'li — Lecturer, Department of Psychology, Bukhara State University.

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

Ахмадов Назирджон Рахмат угли — доктор философии по психологии (PhD), доцент.

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОГО СОВЕТА:

Кулешов Валерий Владимирович — доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии наук (Украина).

Андрienко Елена Васильевна — доктор педагогических наук, профессор (Новосибирский государственный педагогический университет, Институт физики, математики, информационных и технологических наук, г. Новосибирск, Россия).

Ромм Татьяна Александровна — доктор педагогических наук, профессор (Новосибирский государственный педагогический университет, Институт истории, гуманитарных и социальных наук, г. Новосибирск, Россия).

Олимов Ширинбой Шарофович — доктор педагогических наук, профессор (Бухарский государственный университет, заведующий кафедрой «Педагогика»).

Зарипов Лочин Рустамович — доктор педагогических наук (DSc), профессор (Научно-исследовательский центр развития высшего образования при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан, начальник управления совершенствования учебно-методической деятельности).

Сафаров Дилмурод Халимович — доктор психологических наук (DSc), профессор (Навоийский областной центр педагогического мастерства, заместитель директора по академической деятельности).

Назаров Акмал Мардонович — доктор психологических наук (DSc), профессор (Бухарский государственный университет, первый проректор по делам молодежи и духовно-просветительской работе).

Рустамов Шавкат Шухрат угли — доктор психологических наук (DSc), доцент (Бухарский государственный университет, заведующий кафедрой «Психология»).

Ганжиев Феруз Фуркатович — доктор психологических наук (DSc), доцент (Бухарский государственный университет, профессор кафедры «Психология»).

Исмадова Дилафруз Туймуратовна — доктор философии (PhD) по психологическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Психология»).

Мухлисов Содикжон Саиджонович — доктор философии (PhD) по педагогическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Информационные системы и цифровые технологии»).

Тилавов Мухтор Хасан угли — доктор философии (PhD) по психологическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Психология»).

ОТВЕТСТВЕННЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

Дехконбоев Шохжахон Ойбек угли — преподаватель кафедры «Психология» Бухарского государственного университета.

Obidova O.

Andijon davlat universiteti Tarix va ijtimoiy fanlar fakulteti
Psixologiya va pedagogika kafedrası psixologiya yo‘nalishi talabasi

TA'LIM PSIXOLOGIYASI NUQTAYI NAZARIDAN ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNALOGIYALARNING TA'SIRI

Annotatsiya. Ushbu maqola ta'lim psixologiyasi nuqtayi nazaridan zamonaviy pedagogik texnologiyalarning o'quvchilarning psixologik holatiga ikki tomonlama ta'sirini tahlil qiladi. Adabiyotlar sharhiga asoslangan tadqiqot shuni ko'rsatadiki, ushbu texnologiyalar to'g'ri qo'llanilganda motivatsiya va tushunishni oshirishi mumkin bo'lsada, noto'g'ri loyihalaniishi kognitiv yuklamasini oshishiga, diqqatning tarqoqligiga va psixoemotsional stressga olib kelishi mumkin. Tadqiqot natijasi shundan iboratki, zamonaviy pedagogik texnologiyalarning samaradorligi, psixologik xavfsizligi ularning o'quvchilarning aqliy imkoniyatlari va individual psixologik hususiyatlariga mos ravishda qo'llanilishi va dars jarayonlariga tadbiq etilishiga bog'liqdir. Maqola muvozanatli yondashuvga asoslanib amaliy tavsiyalar taqdim etadi.

Kalit so'zlar : ta'lim psixologiyasi, pedagogik texnologiyalar, kognitiv yuk, interfaol metodlar, raqamli ta'lim, muvozanatli yondashuv

Abstract. This article analyzes the dual impact of modern pedagogical technologies on student's psychological state from the perspective of educational psychology. A literature review-based study shows that while these technologies can enhance motivation and understanding when applied correctly, poor design can lead to cognitive overload, fragmented attention, and psycho-emotional stress. The key conclusion is that the effectiveness and psychological safety of technologies depend on how well they are designed and implemented in accordance with student's cognitive abilities and personal characteristics. The paper offers practical recommendations based on a balanced approach.

Key words: educational psychology, pedagogical technologies, cognitive load, interactive methods, digital education, balanced approach.

Аннотация. В данной статье анализируется двойственное влияние современных педагогических технологий на психологическое состояние учащихся с точки зрения педагогической психологии. Исследование, основанное на обзоре литературы, показывает, что при правильном применении данные технологии способны повысить мотивацию и понимание, однако их некорректное проектирование может привести к когнитивной перегрузке, рассеиванию внимания и психоэмоциональному стрессу. Ключевой вывод заключается в том, что эффективность и психологическая безопасность технологий зависят от того, насколько их дизайн и применение соответствуют познавательным возможностям и личностным особенностям учащихся. Статья предлагает практические рекомендации, основанные на сбалансированном подходе.

Ключевые слова: педагогическая психология, педагогические технологии, когнитивная нагрузка, интерактивные методы, цифровое образование, сбалансированный подход.

Kirish. Zamonaviy axborot texnologiyalarning jadal sur'atlarda rivojlanishi hayotimizning barcha jabhalariga kirib kelganligi katta o'zgarishlarni yuzaga keltirdi. Jumladan bu o'zgarishlar ta'lim sohasida ham sezilarlidir. Bu yangi o'zgarishlar ta'lim jarayoni bilan bir qatorda o'quvchilarning bilish jarayonlari va ruhiy dunyosiga ham qanday ta'sir etayotganligini chuqur tahlil qilishni taqozo etadi. Elektron doskalar, o'yinlashtirilgan o'quv dasturlari va interfaol metodlar o'quv jarayonining ajralmas qismiga aylandi. Ayni vaqtda mamlakatimizda ham hozirgi zamon talablariga mos ravishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash muhim vazifalardan biridir.

Biroq, bu jarayon bir qancha imkoniyatlar yaratish bilan bir qatorda pedagogik - psixologik muammolarni ham yuzaga keltiradi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanishdan asosiy maqsad bilim beribgina qolmay, o'quvchilarda tanqidiy fikrlash, mustaqil qaror qabul qilish kompetensiyalarni shakllantirishdan iborat. Ammo shu o'rinda yana bir savolga javob bersin muhimdir : zamonaviy pedagogik texnologiyalar o'quvchilarning aqliy faoliyati bilan bir qatorda hissiy va ijtimoiy rivojlanishiga qanday ta'sir qilyapti va bu ta'sir ijobiy bo'lishi uchun qanday ishlarni amalga oshirish zarur ?

Ushbu maqolaning asosiy maqsadi ta'lim psixologiyasi nuqtayi nazaridan zamonaviy pedagogik texnologiyalarning o'quvchilar psixikasiga ijobiy va salbiy ta'sirini tahlil qilib, bu texnologiyalarni xavfsiz va samarali qo'llash mumkin bolgan shart - sharoitlarni aniq ma'lumotlar asosida belgilashdan iborat.

Foydalanilgan adabiyotlar sharhi

Ilmiy adabiyotlarning tahlili shuni ko'rsatadiki, zamonaviy pedagogik texnologiyalarning ta'sirini tushunish uchun bir nechta asosiy psixologik nazariyalar va ular asosidagi tadqiqotlarga tayaniladi .

2.Kognitiv yuk nazariyasi

O'quvchilarning ma'lumotlarni qayta ishlash jarayonini o'rganuvchi kognitiv nazariya zamonaviy pedagogik texnologiyalarni tushunishda muhimdir.Jon Swellerning Kognitiv yuk nazariyasiga ko'ra, insonni yangi malumotni qayta ishlaydigan ish xotirani cheklangan sigimga ega .Texnologiyalar noto'gri loyihalanganda o'quvchilarning ish xotirasi keraksiz yuklarga tolib , asosiy mavzuni o'zlashtirishga halaqit beradi .

Mening fikrimcha, zamonaviy pedagogik texnologiyalar samaradorligi ularning murakkabligi bilan emas, balki o'quvchining cheklangan aqliy sigimga qanchalik mos kelishi bilan o'lchanadi .O'zbekiston ta'lim tizimida texnologiyalarni joriy etishda ularning faqat texnik jihatini hisobga olibgina qolmay, balki kognitiv yuklarni jihatdan ham baholanishi kerak.Maqsad esa, o'quvchining aqliy imkoniyatlarini zo'riqtirmasdan, o'zlashtirish darajasini osonlashtirishdir.

2.Ijtimoiy konstruktivizm nazariyasi

Bu nazariya L.Vigotskiy nazariyasi bo'lib, uning fikriga ko'ra, inson bilimi yakka holda emas, ijtimoiy o'zaro ta'sir va suhbatlar orqali quriladi .Bu nazariyadagi asosiy tushunchasi- « Yaqin rivojlanish zonasi» . Bunga ko'ra o'quvchi o'zi bajara oladigan ish bilan oqituvchi va tengdoshlari orqali erisha oladigan ish o'rtasidagi farq. Oqituvchi esa bu o'rindagi vazifasi o'quvchini shu zonada qo'llab quvvatlashdir.

Bu nazariya ta'lim jarayonida qo'llanilayotgan debat, klaster kabi interfaol metodlarning psixologik ahamiyatini korsatib beradi .

Mening fimirimcha, texnologiyalarning o'zi emas, u orqali amalga oshirilayotgan muloqot va hamkorlikdir.Bu texnologiyalar shunchaki bir vosita bolib, uning ahamiyatlisi o'quvchilar o'rtasidagi mazmunli fikr almashishni ragbatlantirishga bogliq .O'zbekiston ta'lim tizimida ushbu metodlarni ishlatishda asosiy e'tiborni texnologiyalarga qaratish emas, balki o'quvchilarning o'z fikrini erkin va ochiq bildira oladigan psixologik muhit yaratishga qaratishdir.

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi ta'lim psixologiyasi nuqtayi nazaridan zamonaviy pedagogik texnologiyalarning o'quvchilarning psixologik holatiga qanday tasir qilishini tizimli va muvozanatli tahlil qilishdir.Maqsadga erishish uchun tadqiqotda sifatli tadqiqot uslubi qo'llanilib, uning asosini adabiyotlar sharhi tashkil qiladi.Bu yondashuv mavzu bo'yicha mavjud bo'lgan barcha nazariy bilim va empirik dalillarni to'plash, saralash, tahlil qilish va umumlashtirish orqali yangi bir xulosaga kelish imkonini beradi.

1) Tadqiqot dizayni va empirik manbalar : Tadqiqot mavzusi bilan bogliq ilmiy adabiyotlarni to'plash va tahlil qilishga qaratilgan. Malumotlar ikki asosiy guruhdan olingan.

- Xalqaro nazariy va empirik manbalar .Bular J.Swellerning Kognitiv yuk nazariyasi L.Vygotskiyning Ijtimoiy Konstruktivizm nazariyalari bo'lib, ular asosidagi tadqiqotlar o'rganildi.
- Mahalliy konteksdagi manbalar .

O‘zbekiston Respublikasi oliy muassasalari jurnallari va tegishli dissertatsiya ishlaridagi ma’lumotlar tahlil qilindi.

2) Ma’lumotlarni izlash va tanlash strategiyalari.

Malumotlarni izlash “pedagogical technology”, «psychology», «cognitive load», «interactive methods», « ta’lim psixologiyasi », « raqamli ta’lim » kabi kalit so‘zlar yordamida amalga oshirildi.

Tanlab olish jarayonida faqat zamonaviy pedagogik texnologiyalarning psixologik tasiriga to‘g‘ridan-to‘g‘ri yoki bilvosita aloqador manbalar, nashrlarning ilmiylik darajasi kabi mezonlar asos sifatida olindi

3) Ma’lumotlarni tahlil qilish va sintez usuli : to‘plangan adabiyotlar mazmuni nazariy asoslar, salbiy va ijobiy tasirlar, mahalliy konteks kabi toifalarga ajratilib, qiyosiy tahlil qilindi .

4) Empirik tadqiqot usullari.

Tadqiqot Andijon viloyati Buloqboshi tumani 2 - umumta’lim maktabining 9- 10 sinflarning 60 nafaridan so‘rovnoma va kuzatuv metodlari orqali olib borildi. Tadqiqotning nazariy xulosalarini amaliy tekshirish uchun maktab o‘quvchilaridan so‘rovnoma : kognitiv yuk, motivatsiya va ijtimoiy ta’sir kabi jihatlarni o‘lchovchi 20 ta savoldan iborat anketa 60 nafar 9- 10-sinf o‘quvchilarga berildi.

Kuzatish : So‘rovnoma javoblarini ob’ektivlashtirish va texnologiyali dars jarayonlaridagi aniq hatti harakatlarni o‘rganish maqsadida tanlangan sinflarda 12 ta dars kuzatildi. Kuzatish texnologiyalardan foydalanib olib borilgan darslarda o‘quvchilarning diqqatini, ulardagi sensor va aqliy charchoq, stress, faollik va o‘zaro hamkorlikka etibor qaratildi.

Cheklovlar .Natijalar bitta maktab doirasida olindi .Kelajakda esa bu tadqiqotlar kengroq o‘rganilishi tavsiya etiladi..

Natijalar. So‘rovnoma va kuzatish natijalariga ko‘ra zamonaviy pedagogik texnologiyalar o‘quvchilarning psixologik holatiga ikki tomonlama ta’sir ko‘rsatadi.

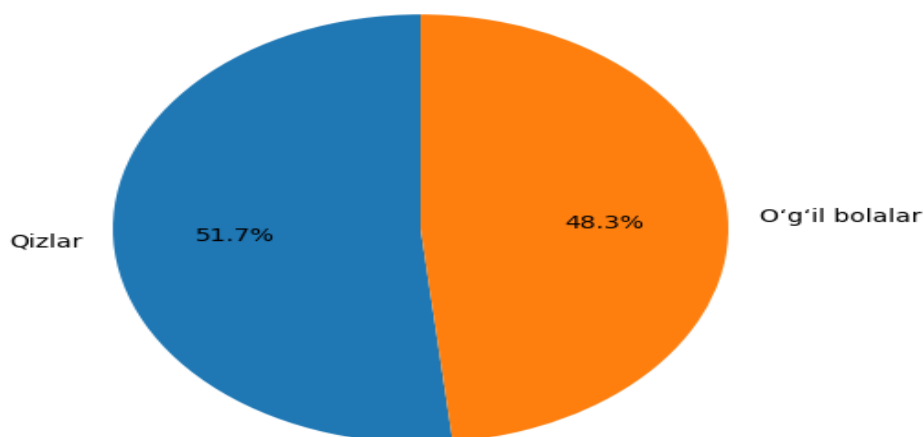
Tadqiqotda 60 nafar ishtirokchi qatnashdi .Ular orasida qizlar 31 nafar, o‘g‘il bolalar 29 nafar bolib, yoshi 15-16 yosh. Kuzatuv 12 ta dars davomida turli fanlardan amalga oshirildi.

1-jadval

Ko‘rsatkichlar	Umumiy bolalar soni	Qiz bolalar	O‘g‘il bolalar	Yoshi	Kuzatilgan darslar soni	Fanlar
Miqdori	60	31	29	15-16	12	Turli fanlar

1-diagramma

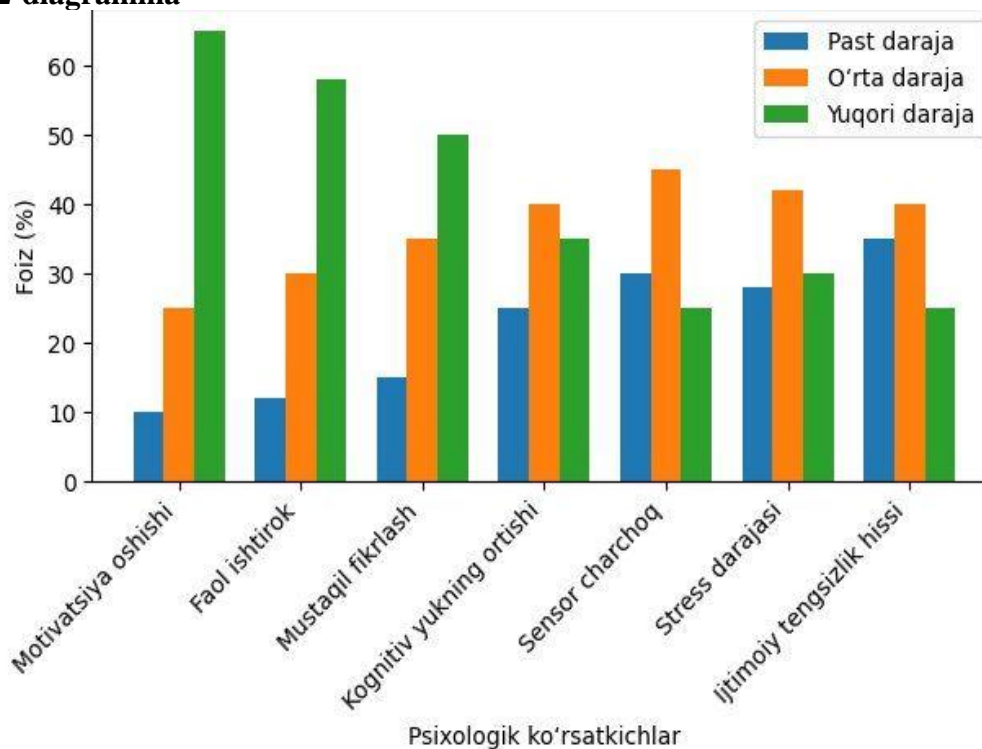
Tadqiqot ishtirokchilarining jinsiy tarkibi (n=60)

1-diagramma qatnashchilar umumiy soni va jinsiy tarkibi foizlarda ifodalandi. Natijalarga ko‘ra, qizlar - 51,7 %, o‘g‘il bolalar esa 48,3% ni tashkil etadi .Ushbu nisbat natijalarni tahlil qilishga jins omilining keskin farq qilmasligini ko‘rsatadi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarning psixologik ko‘rsatkichlarga tasiri 2 - diagrammda aks etgan.

2-diagramma

Natijalarni tahlil qilish

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, 15-16 yosh o‘quvchilar bilan olib borilgan 12 ta dars kuzatuv zamonaviy pedagogik texnologiyalarning ta‘lim jarayoniga ta‘sirini baholash uchun yetarli empirik asos yaratdi. Ishtirokchilarning jinsiy tarkibining nisbatan teng bo‘lishi natijalarning ob‘ektivligini oshiradi va gender omilining keskin ta‘sirini kamaytiradi .

Kuzatishlar jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalar qo‘llangan darslarda o‘quvchilarning faolligi, dars jarayoniga jalb etilishi va motivatsiyasi sezilarli darajada oshgani qayd etildi. Shu bilan birga, ayrim darslarda axborotning haddan tashqari ko‘pligi kognitiv yukning ortishiga olib kelgani kuzatildi. Bu holat kognitiv yuk nazariyasiga muvofiq ta‘lim jarayonida texnologiyalardan me‘yorida va maqsadli foydalanish zarurligini ko‘rsatadi .

Ijtimoiy konstruktivizm nazariyasi nuqtayi nazaridan qaralganda guruhiy ishlarga asoslangan texnologiyalar o‘quvchilarning ijtimoiy o‘zaro ta‘sirini kuchaytirishi, bilimlarni birgalikda oshirishga xizmat qilishi kuzatuv jarayonida aniqlandi. Biroq raqamli axborot vositalardan foydalanish imkoniyatlari teng bo‘lmagan o‘quvchilarda ayrim hollarda ijtimoiy tengsizlik hissi paydo bo‘lgani ham ko‘rindi. Umuman olganda natijalar zamonaviy pedagogik texnologiyalarning ijobiy psixologik ta‘siri ustun ekanligini ko‘rsatadi, lekin ularni qo‘llashda o‘quvchilarning yosh, individual psixologik hususiyatlari hamda kognitiv imkoniyatlarini hisobga olish muhimligini tasdiqlaydi.

Xulosa. Ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi ta‘lim psixologiyasi nuqtayi nazaridan zamonaviy pedagogik texnologiyalarning o‘quvchilarning psixologik holatiga qanday ikki tomonlama ta‘sirini va bu ta‘sirni muvozanatli tarzda amalga oshirishni o‘rganish edi .Tadqiqotning dolzarbligi O‘zbekistonda ta‘lim tizimida texnologiyalarni keng joriy etish jarayonida ularning faqat didaktik emas, balki psixologik oqibatlarini ham hisobga olish muhimdir.

Tadqiqot xulosalari esa, zamonaviy pedagogik texnologiyalar o‘quvchilarning motivatsiyasi, faolligi va mustaqil fikrlash qobiliyatini sezilarli darajada oshiruvchi vositadir . Shu bilan birga ularning noto‘g‘ri loyihalaniishi yoki me‘yordan ortiq qo‘llanilishi kognitiv yuklanish, diqqatning

parchalanishi va psixoemotsional stressga sabab bo'lishi mumkin. Bu esa o'rganish samaradorligiga o'zining salbiy ta'sirini ko'rsatadi. Texnologiyalarning yakuniy psixologik tasiri ularning qanday pedagogik kontekstda qo'llangani va o'qituvchining psixologik-pedagogik kompetensiyasi bilan bevosita bogliq.

Tadqiqotning nazariy ahamiyati esa, u global psixologik nazariyalar bilan mahalliy ta'lim amaliyoti o'rtasidagi bogliqlikni empirik ma'lumotlar asosida ko'rsatadi. Amaliy ahamiyati shundaki, darslarni faqat didaktik emas, kognitiv va emotsional omillarni hisobga olish, o'qituvchilar malakasini oshirishda pedagogik psixologiya sohasidagi bilimlarini chuqurlashtirish muhimligini, zamonaviy pedagogik texnologiyalar qo'llayotganda foydalanuvchilarning yosh va individual hususiyatlarini ham inobatga olish zarurligini ko'rsatadi.

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy pedagogik texnologiyalar - bu ijobiy o'zgarishlar uchun muhim, lekin yuqoridagi holatlarni inobatga olib qo'llanilishi zarur bo'lgan vositadir. Ulardan samarali foydalanishning kaliti - o'quvchi markazlashgan, psixologik jihatdan asoslangan va shaxsga yo'naltirilgan yondashuv doirasida integratsiya qilishdir. Shu holatda qo'llanilganda pedagogik texnologiya haqiqiy ta'lim motivatsiyasiga aylanib, nafaqat bilimli, ham sog'lom, barqaror va ijodkor shaxsni tarbiyalashga xizmat qiladi.

Amaliy tavsiyalar. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llashda kognitiv yukni muvozanatlash tavsiya etiladi. Dars jarayonida ortiqcha vizual va axborot yuklamalaridan qo'shish, o'quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda joriy etish zarur.

Interfaol metodlardan foydalanishda sensor charchoqning oldini olish choralarini ko'rish lozim. Texnologiyalarga asoslangan dars jarayonlarida dam beruvchi faoliyatlar, jismoniy harakatlar bilan uyg'unlashtirish tavsiya etiladi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni ijtimoiy tengsizlik tamoyili asosida tashkil etish muhimdir. Texnik imkoniyatlari cheklangan o'quvchilar uchun alternativ o'quv vositalari va barcha o'quvchilar uchun teng ta'lim sharoitini ta'minlash lozim.

Texnologiyalarning o'quvchilarga psixologik ta'sirini muntazam monitoring qilish orqali stress, charchoq va motivatsiya pasayishini oldi olish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. Sweller, J. (1988). Cognitive load during problem solving: Effects on learning. "Cognitive load theory" Harvard University Press (pages 56-60).

2. Vygotsky, L. S. (1978). Mind in society: The development of higher psychological processes. Harvard University Press. (pages 78-82).

3. Mayer, R. E. (2009). Multimedia learning (2nd ed.). Cambridge University Press. (pages 14-20; 41-48; 78-86).

4. Mamadaliyeva, E. S. (2024). Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amaliy mashg'ulatlarda tashkil etish jarayoni va o'qituvchi faoliyatining ahamiyati. O'zbekiston Milliy Universiteti ilmiy axborotnomasi, (3), 245-250.

5. Kosimova, N. D. (2025). Stress: Psixologik eksperimental nazariya va amaliyot. Psixologiya va pedagogika: innovatsiyalar va istiqbollari, (1), 78-85.

6. Ergasheva, M. A., & Shaydullayeva, K. S. (2024). Yangi pedagogik texnologiyalar va o'qitishda innovatsiyalar. Zamonaviy fan va ta'lim yangiliklari, (35-40).

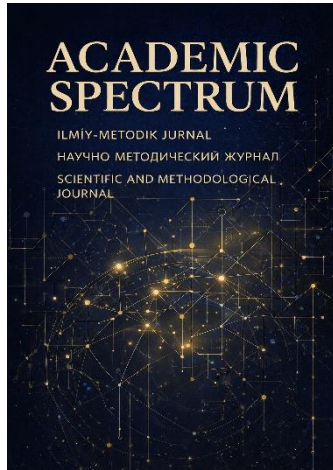
MUNDARIJA:

Nazarov Akmal Mardonovich		Talabalarda kreativ va innovatsion ilmiy faoliyatning psixologik jihatlari	6
Rustamov Shuxratovich	Shavkat	Talabalarni innovatsion kompetenligini rivojlantirishning pedagogik-psixologik asoslari	10
Ostanov Sharifovich	Shuxrat	Art-terapiya metodlari yordamida talaba-yoshlarning kreativ fikrlash va ijodiy salohiyatini rivojlantirishning psixologik asoslari	14
Axmadov Rahmat o‘g‘li	Nazirjon	O‘smirlarda konstruktiv xulq-Atvorni shakllanishining ijtimoiy psixologik omillari	19
Dehqonboyev Shohjahon Oybek o‘g‘li		Sud psixologik ekspertizasida shaxsning emotsional holatini baholash	24
Axtamova G‘ayratovna	Ferangiz	O‘smirlik davridagi destruktiv xulq-atvorni psixoprofilaktika qilish va kreativlikni faollashtirishga yo‘naltirilgan psixologik yondashuvlar	30
Ashrapov Namoz o‘g‘li	Nodirbek	O‘smirlarda kognitiv rivojlanishning ijtimoiy-psixologik determinantlari va ularning shaxsiy rivojlanishdagi o‘rni	35
Hamroyev Jasur		Talabalari o‘rtasida sun‘iy intellekt vositalari yordamida kreativ fikrlash va muammolarni hal qilish ko‘nikmalarini rivojlantirish	40
Axmedova Rahmat qizi	Zarina	Loyihaviy yondashuv asosida bo‘lajak o‘qituvchilarning fasilitatorlik faoliyatiga tayyorlash mexanizmini takomillashtirish	44
Khakimov Shodievich	Shukhrat	Methods of studying the military servant and the military team	49
N.Z.Jumayev		Raqamli davrda ijtimoiy media va sun‘iy intellektning yoshlar ruhiy salomatligiga ta’siri	56
Sharopov Suxrob Shodi o‘g‘li		Talabalarni kognitiv va metakognitiv kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik-psixologik mexanizmlari	60
Boboqulova Komil qizi	O‘g‘iloy	Shaxslararo manipulyatsiya va nazorat mexanizmlari: emotsional ekspluatatsiyaning psixologik asoslari	64
Saidova Nu‘monovna	Nodira	Yoshlar kreativ va tanqidiy fikrlashini rivojlantirishda pedagogik psixologiyaning roli	68
Bobojonova Husniddin qizi	Dilnura	Dezadaptatsiyalashgan o‘smirlarda adaptatsiya jarayoni rivojlanishining ijtimoiy-psixologik mexanizmlari	73
Абдужабборов Тохиржон Курбанович		Особенности течения и лечения atopического дерматита в зависимости от возраста по данным наблюдений в андижанской области	78

Xolmuradov Musurmon Avlaqulovich Narzullayeva Iroda Jaloliddin qizi	Tijorat banklarida investitsiyalarni jalb etishda xorij tajribasi	82
Nurmuxammedova Nilufar Alijon qizi Temirova Mashhuraxon Muhammadaminovna	O‘zbekistonda bozor iqtisodiyotiga o‘tish bosqichida xotin-qizlar liderlik faoliyatini rivojlantirishning huquqiy asoslarining mustahkamlanishi	89
Maxmudova Zulfiya Mexmonovna	Qo‘riqlash xizmati xodimlari kasbiy kompetentligini takomillashtirishning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	92
Sanoyeva Mohigul Odil qizi	Klassik pedagogik merosni modernizatsiya qilishning zamonaviy talablari va ularni ta’lim amaliyotiga joriy etish mexanizmlari	103
Xolmirzayeva Mushtariybegim U. Abdullayev	Bobi oliy: usmonli davlatining boshqaruv markazi va evolyutsiyasi	107
Dilmurodov Elyorjon Ilg'or o'g'li	Civil society and globalization: the harmony of national values and modern trends	110
Eshpo'latova Xilola Davron qizi	Fransuz tilini o'rganish jarayonida audiovizual materiallar yordamida talabalarning og'zaki nutqini rivojlantirish	116
Abdusalimova Zukhraxon Bakhtiyor qizi	Teaching methodology of the uzbek language for the foreign students	119
Abdullayeva Dildora Muhiddin qizi	Frazeologik sinonimlarning struktur turlari	122
Panaeva Sarbinaz Uzaqbergenovna	Insonlar orasida fabbing (phubbing) holatining paydo bo‘lishi va uning ijtimoiy-psixologik oqibatlari	125
Toshturdiyev Nurbek Nurali o‘g‘li	Jadid ziyolilarining hayot tarzi va ijtimoiy mas’uliyat hissi: ma’rifat va fidoyilik omillari	130
Uzoqova Gulzoda	Konstitutsiya – erkin va farovon hayot garovi	134
Xilola Xolikova Gulamovna, Siroj Nematov G‘ulom o‘g‘li,	Maktab muhitining o‘quvchilar emotsional holatiga psixologik ta’siri	137
Sultonmurod Mamasoliyev Olimjon o‘g‘li	Psychological benefits of gamified bilingual learning: a meta-analysis of motivation and well-being	141
Qodriqulova Fotima Ulug‘bek qizi	Azot fiksatsiyasi va innovatsiyalar: yasmiq yetishtirishning yangi bosqichi	146
Kurbanova Shukurjon Yeldashbayevna	Turkiy adabiyotda shaxs kamoloti: Hofiz Xorazmiy didaktik qarashlari misolida pedagogik model	150
Obidova O.	Ta’lim psixologiyasi nuqtayi nazaridan zamonaviy pedagogik texnologiyalarning ta’siri	154
Xasanova Nazokat Shavkatbek qizi	Inson huquqlarini xalqaro himoya qilish mexanizmlari	159
Abdug‘ofurov Muhammadqodir	Milliy me’morchilik uslublarida zamonaviylik va restavratsiya muammolari	163

Olimova Sarvara Sobitxon qizi		Nogironligi bo'lgan shaxslarning kutubxonalar orqali ijtimoiy integratsiyasi va madaniy hayotga qo'shilishi	166
Jamaldinov Azimjanovich	Sarvar	Raqamli ta'lim jarayonlarini o'rgatishning bo'lajak pedagoglar tarbiyaviy faoliyatini rivojlantirishdagi ahamiyati	171
Olimova Sarvaraxon Sobitxon qizi		Sensorinevral eshitish nuqsoniga ega bolalarda rivojlanish dinamikasi: tibbiy va pedagogik qarashlar	176
Mamatqulov Botir		The interpretation of personal tragedy in the short stories of nazar eshonqul	181
Bobokalonov Ostonovich	Rajab	Tibbiy terminlarda lisoniy lakuna hodisasi	188
Murodjonova Dilzoraxon qizi	Tolibjon	“Tolerantlik” tushunchasining mazmun mohiyati	191
Iskandarov Abdug'aniyevich	Sherzod		
Туйбаева Бахтияровна	Саида	Психологические механизмы самозащиты студентов	194
Tursunbayeva Durdonaxon qizi	Adxamjon	Atrof-muhitni muhofaza qilishning zamonaviy konsepsiyalari: muammo va yechimlar	198
Ismoilova Saidali qizi	Zulayho	Umumta'lim maktablarida xulqi og'ishgan o'quvchilarning shaxs xususiyatlarini kompleks diagnostika qilish	203
Masharipova Rahimovna	Saida	Zamonaviy oilalarda emotsional intellektni boshqarishning ijtimoiy-psixologik mexanizmlarini ishlab chiqish	208
Abdujobborova Rayhona Adhamjonqizi		Xotira turlaridan qanday qilib samarali foydalanish kerak.o'quvchilar uchun praktik tafsiyalar	212
Arslanova Aleksandrovna	Dilnoza	Nutqiy rivojlanish bilan mantiqiy fikrlash o'rtasidagi bog'liqlik: lingvistik kompetensiya.	216
Mirzayev Xasanjon o'g'li	Ismoiljon		
Xasanova Kumushbek qizi	Aziza	Davlat tili taraqqiyoti: muammo va yechimlar	219
Xolboyev Axmadillo o'g'li	Izzatillo	Talabalarning akademik muaffaqiyatiga ta'sir etuvchi psixologik omillarning tahlili: o'zini- o'zi tartipka solish strategiyalari	223
Кабулов Толыбаевич	Саулат	Основные принципы и теория преподавания русскому языку и литературе	226
Saitova Komila G'ulom qizi		Stressga chidamlilikning psixologik determinantlari: ong, iroda va emotsional o'zini boshqarishning o'zaro aloqasi	231
Ro'ziyeva Sitora qizi	Odil	Nega ingliz tili dunyo tili hisoblanadi?	234
To'ychiyeva Sherquzi qizi	Madinaxon	Mustaqil ta'lim metodlarining o'quv motivatsiyasiga ta'siri	237
Murodjonova Dilzoraxon qizi	Tolibjon	Kimyoning kriminalistikadagi o'rni	240

To‘rayeva Nosirovna	Gulnora		
Qudratova Bahromovna	Nozima	Tog‘ay Murod asarlarining til xususiyatlari	244
Pak Aleksandrovna Qurbonova Mamat qizi	Diana Zamira	Yangi O‘zbekistonda ota-onalar universitetining maktabgacha ta‘limdagi tarbiyaviy funksiyalarini kengaytirish mexanizmlari: muammolar va yechimlar	248
Abdullayeva Madinaxon Alisher qizi		Inglizcha varvarizmlarning o‘zbek tilidagi genderga xos qo‘llanish xususiyatlari	251
Ibrohimova Vahobjonovna	Halima	Mamlakatimizda yoshlarning internet tarmogidan tog'ri fodalanihini nazorat qilish	254
Soliyev Sobirovich	Ilhomjon	Eshitish nuqsoni bo‘lgan bolalarda nutq rivojlanishining logopedik asoslari	258
Akmalova Akmal qizi	Bahora	Erta bolalik davrida ijtimoiy-emotsional va psixologik rivojlanish	261
Alimjonova Fazliddin qizi	Sabina	Vatan himoyasi - jasorat ifodasi	265
Ganjiyev Furqatovich	Feruz	Globalashuv davrida agressiv o‘smirlar jamiyatga moslashishining ijtimoiy-psixologik determinantlari	269
Zuxriddinova Dilshodbek qizi	Risola	Tuban suvo‘tlarining ekologiyadagi ahamiyati	274
Ibodulloyev Sheraliyevich	Nurali	Integrativ yondashuv asosida otmlarida ta‘lim sifatini boshqarish samaradorligini oshirish omillari	278
Umirbekova Kenesbaevna	Nasiba	Axborot globalashuv jarayonida o‘smirlarning O‘z-o‘zini anglash transformatsiyasi jarayonlarini shakllantirishga ta‘sir etuvchi omillar tahlili	282
Yarashov Lazizovich	Azizbek	Correlation analysis of factors of social psychological competence of forensic psychologist expert	286
Ondayev Shuhrat Hasanovich		Profilaktika inspektorlarida kasbiy deformatsiyaning oldini olishning psixologik xususiyatlari	294
Narmuradova Uktamovna	Rayhon	Jinoyat sodir etishda affekt holatining psixologik va huquqiy bahosi	298
Jumayeva Laylo Elmurodovna		Pedagogik jarayonda nutq texnikasining ta‘lim samaradorligiga ta‘siri	301

“ACADEMIC SPECTRIUM” ILMIY METODIK JURNALI UCHUN MAQOLALARNI RASMIYLASHTIRISH TALABLARI

“ACADEMIC SPECTRIUM” ilmiy jurnali mualliflari diqqatiga!

1. “ACADEMIC SPECTRIUM” ilmiy jurnali ilmiy maqolalarni o’zbek, rus va ingliz tillarida chop etadi.

2. E’lon qilinadigan maqolalarga bo’lgan asosiy talablar:

✚ ishning dolzarbligi va ilmiy yangiligi;

✚ maqolaning hajmi: adabiyotlar ro’yxati, chizma va jadvallar inobatga olingan holatda 3-8 betgacha;

✚ maqola nomi, annotatsiya (50-60 ta so’z) va tayanch so’zlar (8-10 ta) ingliz, o’zbek va rus tillarida keltiriladi.

3. Maqola boshida mavzu, muallifning F.I.O. (to’liq yozilishi

kerak), mualliflar bir nechta bo’lsa, ularning har biri haqida to’liq ma’lumotlar berilishi shart, tashkilot, shahar, mamlakat, muallifning e-maili ko’rsatiladi. Matnda kirish qismi, tadqiqot obyekti va qo’llanilgan metodlar, olingan natijalar va ularning tahlili, xulosa, adabiyotlar ro’yxati, albatta, keltiriladi. Maqolada keyingi 10-15 yilda e’lon qilingan adabiyotlarga havola qilinishi tavsiya etiladi.

4. Matn uchun: Microsoft Word; Times New Roman, 12 shrift, maqola nomi bosh harflarda, interval 1,0; abzas 1,0 sm, yuqori va pastki tomon 2 sm, chap va o’ng tomon 2 sm.

5. Agar maqolaga rasm, jadval, diagramma, sxema, chizma, turli grafik belgilar kiritilgan bo’lsa, ular aniq va ravshan tasvirlanishi, qisqartmalarning to’liq izohi yozilishi lozim. Formulalar matnga maxsus kompyuter dasturlarida kiritilishi kerak.

6. Iqtibos olingan yoki foydalanilgan adabiyot satr osti izohi tarzida emas, balki maqola oxirida asosiy matndagi ketma-ketligi asosida umumiy ro’yxatda ko’rsatiladi. Matn ichidagi ko’chirmadan so’ng iqtibos olingan asarning ro’yxatdagi tartib raqami va sahifasi kvadrat qavs ichida beriladi. Bu o’rinda kitob, to’plam, monografiyalar uchun mualliflarning ism-familiyalari, manbaning to’liq nomi, nashr ko’rsatkichi (shahar, nashriyot va nashr yili) ko’rsatiladi. Jurnal maqolalari va boshqa davriy nashrlar uchun mualliflarning ism-familiyalari, maqola nomi, jurnal nomi, yili va soni, sahifa nomeri ko’rsatiladi.

7. Maqola matni kamida 70-80 % muallifning shaxsiy izlanishlari natijasiga asoslanishi lozim. Topshirilgan maqolalar “Antiplagiat” tizimi yordamida tekshiriladi.

8. Tahririyatga taqdim qilingan maqolalar tahririyat tomonidan taqrizga beriladi. Maqola taqrizdan qaytgach, agar zarur bo’lsa, barcha savol va e’tirozlar bo’yicha muallifga qayta ishlash uchun taqdim etiladi. Maqola nusxalari qaytarilmaydi.

9. Tahririyat maqolani taqrizga yuboradi, taqriz ijobiy bo’lsa maqola jurnalda chop etish uchun qabul qilinadi. Jurnalda anjuman tezislari va ma’ruzalari chop etilmaydi. E’lon qilingan materiallarning haqqoniyligiga va ko’chirilmaganligiga shaxsan muallif javobgardir.

10. Tahririyat maqolaga ayrim kichik o’zgartirishlarni kiritishi mumkin. Yuqoridagi talablarga javob bermaydigan maqolalar tahririyat tomonidan ko’rib chiqilmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

11. Ijobiy taqriz berilgan maqola tahririyat tomonidan qabul qilingan sanaladi. Jurnal tahririyati maqola matnini qisqartirish va unga tahririy o’zgartirishlar kiritishga haqlidir.

12. Yuqoridagi talablarga javob bermaydigan maqolalar tahririyat tomonidan qabul qilinmaydi va ko’rib chiqilmaydi.

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Buxoro viloyat Axborot va Ommaviy kommunikatsiyalar boshqarmasi tomonidan 2025-yil 26-dekabrda №1273056 sonli guvohnoma bilan ro‘yxatga olingan.

Tahririyat manzili: 200117, O‘zbekiston Respublikasi,
Buxoro shahri Alpomish ko‘chasi, 9-uy
Elektron manzil: <https://fanistiqbollari.uz>
Telegram raqami: -998 (91) 245-46-66

*“ACADEMIC SPECTRUM” ilmiy-metodik jurnal.
Buxoro, 2026. № 1-Son.*